

Jsem sólová hráčka

Eva
PAPOUŠKOVÁ

Podle jejího scénáře vznikl seriál Pojišťovna štěstí, večerníček O Kanafáskovi nebo film Tchyně a uzený. Eva Papoušková už ale řadu let také píše knížky pro děti. Ta nejnovější, Zlato z metra, je její desátá a popisuje válku z dětské perspektivy.

TEXT NINA TICHÁ, FOTO KAREL CUDLÍN

Vypravíte si okamžik, kdy jste se rozhodla napsat knížku pro děti o válce?

To si vypravím přesně, bylo to předloni 24. února, kdy Rusové napadli Ukrajinu. Já jsem tehdy učila na Prague City University tvůrčí psaní, kam chodilo i osm studentek z Ukrajiny. Většina z Dnipru, Chersonu a Oděsy, tehdy zrovna byly doma na zimních prázdninách, a já si řekla, že je tam nenechám. Vyslala jsem dotaz, jestli nechtějí přijet, ať se okamžitě vrátí zpátky do školy.

Přijely?

Přijely, ale ještě před tím se opatrně zeptaly, jestli můžou vzít i své rodiny, tak jsem v Praze sehnala po známých osm bytů pro jejich ubytování. Jedna nejrozšířenější rodina – dvaosmdesátiletá babička, maminka, dcera, moje studentka, a devítiletí kluci dvojčata – zůstala u mě v bytě.

Bylo těžké je sem tehdy na začátku války dostat?

Byli z Oděsy, a protože tenkrát Moldávie přestala létat, tak je jejich otec dovezl na hranici,

kde jsme společně s konzulkou v Bukurešti vymysleli přeložení, a z Rumunska přiletěli do Prahy. U mě v bytě na Vinohradech tak najednou byli kromě dospělých dva malí kluci, kteří měli zoufalé záchvaty vzteku na Putina a k tomu babička s Alzheimerem. Babičku jsme s pomocí skvělých českých psychiatrů stabilizovali a na nás bylo pomoci klukům. Kamarádka psychologka nám poradila, ať jim pořídíme blok a černou fixu, aby všechen vztek načmárali na papír, který pak zničíme. Kluci se toho chopili statečně. Nakreslili velmi podrobně mučící nástroje na Putina, což když jsem viděla, řekla jsem, že je nutné odvést jejich pozornost všemožnými způsoby někam jinam. A tak jsem jim začala povídat příběh.

Co jste jim vyprávěla?

Byli to nesmírně chytrí kluci, ve škole začali chodit na šachový kroužek, skvěle jim šla matematika, takže bylo jasné, že příběh musí být poněkud těž-

šího ražení, hlavně ale musí být zajímavý. Měla jsem v hlavě, že jim budu vyprávět něco, co je trošku z historie, aby věděli, že nejsou ve zcela výjimečné situaci, že tohle tady bohužel bylo vždycky. A tak jsem jim začala povídat o klukovi za druhé světové války, který žije v Londýně spolu s dalšími v metru schovaný před bombardováním Hitlerem. Vyprávěla jsem jim ten příběh osm měsíců, a když celá rodina odjela z Prahy hledat nový začátek do Halifaxu, sedla jsem si a napsala to.

Píšete knížky pro děti, sama už máte dávno dospělou dceru, učíte studenty na konzervatoři, je těžké naladit se na dětský způsob myšlení, aby je příběh zaujal?

Nikdy jsem nepsala jednoduché pohádky. Vždycky při psaní myslím na to, že dítě je malý člověk, který žije s ostatními lidmi v určité společnosti, a že pochopí i složitý koncept. Ne možná do úplných detailů a souvislostí, ale velmi rychle rozpozná dobro od zla. Na tohle mají děti od přírody krásná tykadla. I proto nemám obavy z toho, že jsem pro ně moc složitá. V každém dítěti je nesmírný talent a úžasná schopnost naladit se na vjemy, které mu nabízejí dospělí, já je považuju za dokonalé. A že jsou někdy porouchané, to není jejich vina, za to mohou dospělí.

Napadlo vás někdy předtím, že budete v 21. století vymýšlet a psát příběh, aby se děti vyrovnaly s válkou v Evropě?

Absolutně ne. A je nutné připomenout, že za tohle všechno může Putin. A jako existuje přísloví, že na všem zlém se dá najít něco dobrého, tak my se v tomto případě dozvídáme, že konfliktem a napadením souseda se nedá vyřešit vůbec nic, že si tím zakládáme jen na větší průšvih. **Jak potom vnímáte všechny ty proruské sympatizanty?**

Uvědomuju si, že Rusové dělají velmi dobrou práci ve své propagandě. Češi mají tendenci věřit věcem, které znějí lidsky a Rusové toho hrozným způsobem zneužívají. Že neodhalí fake news babička z Kolína, je celkem pochopitelné, ale oni odvádějí tak skvělou práci, že dezinformace často neodhalí ani počítačové experti, stejně jako je mnohdy neodhalí čeští novináři, kteří tomu věnují spoustu času a mají s tím mnoho práce. Proto je potřeba neustále zdůrazňovat, že není třeba věřit úplně všemu, ale že je třeba věřit ověřeným tradičním zdrojům. A ten ověřený zdroj si bohužel ve sféře internetu a obrovských možností vytváříme každý sám.

Babička z Kolína má problém s odhalováním fake news, počítačové odborníci i novináři také, jak jsou na tom studenti konzervatoře, kde vyučujete?

I tohle je náplní studia a já k tomu mám vynikající pomocníky, jako je třeba Jaroslav Spurný z Respektu, který odhalil, kdo stojí za výbuchy muničních skladů ve Vrbětčích. Myslím, že není

povolnější člověk v téhle zemi, který ví, jak jednat s grázly. Ale pravda je, že když o dezinformacích s mladšími studenty v hodině moderování mluvila Nora Fridrichová, přišla pak za mnou a řekla, že spousta z nich věří fake news jako svaté pravdě.

Takže se v tom plácají úplně stejně jako babička z Kolína.

Všichni se v tom plácáme, protože tahle zkušenost je úplně nová a jenom vědomí toho, že na druhé straně může být někdo, kdo to nemyslí úplně upřímně, je pro nás strašně důležitý moment. Že všichni lidé nejsou hodní a nemají dobré úmysly, že někteří jsou dokonce zaplacení za to, aby nebyli hodní a šířili dezinformace. Proto vítám všechny reportáže novinářů, kteří přinášejí zprávy o farmách, kde tyhle lživé informace vznikají a šíří se po celém světě na facebooku i jinak.

Pracují studenti s umělou inteligencí?

My je s umělou inteligencí učíme spolupracovat. Záměrně říkám spolupracovat, protože když učím tvůrčí psaní nebo scenáristiku, tak jim říkám, aby požádali umělou inteligenci o sběr materiálu k tématu. To jim poskytne určitou osnovu, od které se mohou odpíchnout k něčemu dalšímu, k něčemu, co pak napíší sami. Proto když se objevil ChatGPT, tak si všichni naši studenti udělali registraci. **Odhalíte, když jim úkol napíše umělá inteligence a oni to pak vydávají za svoji práci?**

Na to jsem se ptala umělé inteligence, jestli mám prostřednictvím lingvistické analýzy možnost poznat, kde je umělá inteligence a kde samotný student, a dostala jsem recept na to, jak to zjistit. Takže teď občas studenti chodí a říkají, že tu trojku tedy berou, ale abych jim vysvětlila, jak jsem poznala, že druhý odstavec nebyl jejich, ale od umělé inteligence.

Je umělá inteligence pro scenáristy a spisovatele konkurencí?

Určitě to není konkurence, protože lidi baví detail. A detail je svázaný se zkušeností, která je provázaná s individualitou a ta je zase svázaná se schopností upřímnosti sama k sobě. A ačkoliv věřím, že ChatGPT bude jednou i upřímný sám k sobě a ke svým tvůrcům, tak ta doba ještě nenastala. Mě samotnou práce s umělou inteligencí zatím strašně baví, pomáhám si s ní jako studenti při sběru materiálu a vlastně se i tady ve škole pořád učíme a přemýšlíme, jak napsat co nejlepší prompt (zadání dotazu, pozn. aut.), abychom přesně definovali, co od umělé inteligence potřebujeme. Často je to velké dobrodružství, mnohdy se smějeme, jak je prompt špatný, protože z našeho dotazu vypadne úplně jiný druh informace, než jsme očekávali.

V Česku každoročně vycházejí tisíce nových knížek, vy se zaměřujete na ty pro děti, dá se dnes jejich psaním uživit?

Vůbec ne, pro mě je to radost.

A psaním scénářů?

To je dost podobné, myslím, že to skoro všichni scenáristé začali dělat jako vedlejšíak, protože na užití to opravdu není.

Čím to je?

Všichni říkají, že malým trhem, zároveň covid způsobil, že lidé přestali chodit do kina, do toho si komerční televize udělaly určitou programovou zásobu, kterou je potřeba jen do jisté míry osvěžovat. Jenže scenárista, aby se uživil, potřebuje psát nové a nové věci. Ale tohle je jen můj názor, nemám to podloženo žádnou studií. Ví, že scenáristé mají nápady, protože příběhů je strašně moc, doba je těhotná příběhy, mnozí mají napsané výborné scénáře, ale nejsou peníze na jejich natočení.

V čem je jiná, než když v roce 2004 odstartovala první série úspěšného seriálu Pojišťovna štěstí natočeného podle vašeho scénáře?

V tom, že opravdu nejsou peníze, komerční televize je nemají, pro-

tože prožívají velký divácký odliv a nechtějí se pouštět do nových věcí. Je třeba si uvědomit, že když nepočítám spánek, na sledování má člověk nějakých 16 hodin denně, ale dnes máme všichni u sebe „chytré krabičky“, do kterých se díváme prakticky nepřetržitě a na televizi už není čas. Spousta lidí se na ni vůbec nedívá, maximálně tak na zprávy. „Bedna“ je prostě v krizi.

Proto jste začala učit?

Já jsem odjakživa sólová hráčka. I proto mi nikdy nešlo psát seriály, které vznikaly kolektivně a podílelo se na nich více scenáristů. Dlouhá léta jsem byla zavřená sama doma u počítače, dokázala jsem tak velmi dobře fungovat, ale v jednu chvíli jsem zjistila, že nutně potřebuju změnu. Došlo to tak daleko, že jsem začala kontakt s lidmi aktivně vyhledávat, potřebovala jsem být venku na vzduchu, tak jsem šla učit. Začala jsem s tvůrčím psaním, poslední dva roky jsem na konzervatoři učila scenáristiku a před rokem jsem se stala vedoucí Oddělení múzických a mediálních studií.

Seriál Pojišťovna štěstí před lety trhal rekordy ve sledovanosti a vám přinesl slávu, prožívala jste ji nějak?

Nikdy jsem nepsala jednoduché pohádky. Při psaní myslím na to, že dítě je malý člověk, který žije s ostatními v určité společnosti a že pochopí i složitý koncept.

2

1 Kniha Zlato z metra vyšla letos v říjnu. **2** S oceněním Zlatá stuha za knihu Kosprd a telecí **3, 4** Napsala scénář k filmu Tchyně a uzený a seriálu Pojišťovna štěstí.

4

Mainstreamově to asi tak lze vnímat, ale pro mě to moc neznamenal, pořád jsem si říkala, aha, tak znají tvoje jméno z titulků, to je všechno. Moje sestra právníčka celkem trefně říká, že když mám být slavná, tak se hrouším a končím v blázinci. Mně to všechno přišlo nepatřičné, sobecké a nezasloužené, prožívala jsem klasický syndrom podvodnice, která si něco takového nezaslouží. Děti na konzervatoři, které chtějí věci dělat pro slávu, musím asi dost odrazovat. **Přítom jste už před tím za sebou měla úspěšné scénáře, spolupracovala jste na projektu s režisérem Stevenem Spielbergem... Kde se něco takového ve vás vzalo?** To je charakterové, to není výchovou, stejně jako se to nedá odnaučit. Prostě jako se někdo těší na slávu, že se stane

slavný, tak někdo popularitu nevyhledává. Já jsem ten druhý případ. A pak také vidím velký rozdíl mezi slávou a profláknutostí. Pro mě sláva znamená to, když se někomu povede uzavřít dohodu, mír, ale ne že napíše scénář k seriálu, který se stane populární.

K psaní o samotě patřilo i to, že jste dlouhá léta po rozvodu byla sama jen s dcerou. Pak jste žila s Italem, dokonce jste se kvůli němu začala učit italštinu...

... a já se ji v nějakých pětácti letech naučila. Dokonce tak, že mi i dnes přátelé překladatelé říkají, že mluvím velmi dobře. Ale oni jsou slušní lidé.

Na čem vztah ztroskotal.

Na mladší ženě s dlouhým nohama. Asi měla lepší italskou výslovnost.

S tím se těžko bojuje.

S tím se nebojuje, mladší holky byly a budou krásné, ale my jsme také krásné, jen jinak. Mně vždycky vadily řeči režisérů, že herečka po čtyřicetce musí vypadat super, protože jinak se na ni na filmovém plátně nedá

dívat. Já jim oponovala, že by taková žena měla vypadat přesně tak, jaké ženy v tomto věku jsou. Když je vám padesát, nemůžete vypadat na třiceti. I proto mám ráda Umberta Ecce a jeho knížku Die Geschichte der Schönheit, což je příběh krásy ukazující, že všechny ženy jsou krásné, že krása má odlišné tváře v závislosti na době a kultuře. A v poslední době navíc pozoruju určité změny, kdy moje vrstevnice jdou opačným směrem a mají mladší partnery. Mladí muži, obzvlášť z postcovidové generace, vyhledávají starší ženy. Nevím, čím to je, ale vidím to čím dál častěji.

To ale není váš případ.

Žijete s fotografem Karlem Cudlínem, který je starší.

Jak jste se dali dohromady?

My se známe celý život, už od FAMU, ale loni jsme se ocitli v situaci, kdy jsme si potřebovali povědět si, co se nám za celý život stalo. Najednou se uzavřel

kruh, jedna etapa mého života skončila a přišel Karel.

Jaká etapa se uzavřela?

Zemřel můj bývalý manžel. Když jsem se vdala a měla s ním dceru Julii, postavili jsme si dům a vypadalo to, že budeme mít úžasný život. Jenže v tu chvíli jsme si totálně přestali rozumět jako partneři. Přes tyto nepřekonatelné překážky naše manželství nevydrželo, ale chtěli jsme, aby vydrželo naše rodičovství směrem k dceři, proto jsme dál jezdili na společné dovolené, Martin k nám mohl kdykoliv přijít, být s Julií, udělat s ní úkol, uložit ji do postele... On si tehdy myslel, že jsme to ještě měli zkusit, hádat se, že bychom třeba k něčemu došli, ale já jsem tak strašně nekonfliktní člověk, měla jsem šilenou hrůzu, že by se to odehrávalo před dítětem, že jsem raději zvolila rozvod.

Co se manželovi stalo?

On měl epilepsii, ale protože to byl sebejistý, šikovný, schopný

EVA PAPOUŠKOVÁ (55)

- Narodila se v Brně, studovala anglistiku na MU v Brně a FAMU v Praze.
- Je autorkou scénářů pohádek, večerníčků, seriálů i filmů. Napsala mj. scénář k seriálu Pojišťovna štěstí či Zázraky života a filmů Svatba na bitevním poli či Tchyně a uzený.
- Je autorkou deseti knih pro děti – Kosprd a Telecí (cena Zlatá stuha), Cestování s velrybou, Vombat Jirka, Cílovníci a další. Letos v říjnu jí vyšla nová dětská kniha Zlato z metra s ilustracemi Toy_Box.
- Je vedoucí Oddělení múzických a mediálních studií Mezinárodní konzervatoře v Praze.

a úžasný chlap, měl tendenci nemoc ignorovat. Jenže já tím, že jsem z lékařského prostředí, vím, že nemoc se ignorovat nedá, že se to vrátí jako bumerang, a navíc zlikviduje všechny kolem. A to byl vlastně hlavní důvod rozvodu, který jsem tehdy před lety vůbec nechtěla tahat na povrch. Nechtěla jsem být mladá vdova, radši jsem chtěla být rozvedená... Manžel zemřel

30 let od rozvodu po úrazu na epileptický záchvat a tím se kruh uzavřel.

A tehdy začal váš nový vztah?

Karel, když viděl, v jakém jsem stavu, tak se sebral a přišel ke mně. Byla to nesmírná sounáležitost, plynula z toho velká útěcha a v rozhovoru, který jsme začali, jsme vlastně ještě nepřestali.

INZERCE

Rádio vašeho kraje
Český rozhlas

**VÁNOČNÍ PEČENÍ
S JOSEFEM
MARŠÁLKEM**

každou adventní neděli 10.00–11.00
pochoutkovyrok.cz

Praha 100.7 FM | R-REGION • Brno 93.1 FM | 106.5 FM | R-BRNO • Liberec 102.3 FM | R-LBC • Ostrava 99.0 FM | 107.3 FM | R-OVA • České Budějovice 106.4 FM | R-CB • Plzeň 91.0 FM | 106.7 FM | R-PLZEN • Olomouc 92.8 FM | 106.8 FM | R-OL • Ústí nad Labem 88.8 FM | R-SEVER • Zlín 97.5 FM | R-ZLIN • Hradec Králové 90.5 FM | 95.3 FM | R-HK • Pardubice 101.0 FM | 104.7 FM | R-PCE • Jihlava 87.9 FM | R-VYSOC • Karlovy Vary 91.0 FM | R-KVARY

FOTO PROFIMEDIA.CZ, ČESKÁ TELEVIZE, ARCHIV TV NOVA A ARCHIV